

Social ulighed i sundhed – omfang og muligheder

Finn Breinholt Larsen

Center for Folkesundhed

- Definition:

Hvad forstår vi ved social ulighed i sundhed?

- Problemet:

Hvornår er social ulighed i sundhed blevet et politisk problem?

- Viden:

Hvad ved vi om social ulighed i sundhed?

- Omfang:

Hvor stor er den sociale ulighed i sundhed?

- Årsager:

Hvorfor er der social ulighed i sundhed?

- Handlemuligheder:

Hvordan kan vi mindske den sociale ulighed i sundhed?

- Etik:

Hvordan undgår vi overgreb og stigmatisering?

- Monitorering:

Hvordan dokumenterer vi indsatsen?

- Definition:

Hvad forstår vi ved social ulighed i sundhed?

- Problemet:

Hvornår er social ulighed i sundhed blevet et politisk problem?

- Viden:

Hvad ved vi om social ulighed i sundhed?

- Omfang:

Hvor stor er den sociale ulighed i sundhed?

> Definition

Rige børn
lever længst

Ulighed er noget vi taler om

> Definition

Social ulighed i sundhed = positiv sammenhæng mellem social placering og sundhed

Indikatorer på sundhed:

- Dødelighed
- Selvvurderet helbred
- Langvarige sygdomme
- Trivsel
- KRAM
- Fysisk nedslidning
- Stress
- Miljøpåvirkninger
- Ulykkesrisici

> Definition

Social ulighed i sundhed = positiv sammenhæng mellem social placering og sundhed

Indikatorer på sundhed:

- Dødelighed
- Selvvurderet helbred
- Langvarige sygdomme
- Trivsel
- KRAM
- Fysisk nedslidning
- Stress
- Miljøpåvirkninger
- Ulykkesrisici

Direkte mål

> Definition

Social ulighed i sundhed = positiv sammenhæng mellem social placering og sundhed

Indikatorer på sundhed:

- Dødelighed
- Selvvurderet helbred
- Langvarige sygdomme
- Trivsel
- KRAM
- Fysisk nedslidning
- Stress
- Miljøpåvirkninger
- Ulykkesrisici

Risikofaktorer

> Definition

Social ulighed i sundhed = positiv sammenhæng mellem social placering og sundhed

Indikatorer på social placering:

- Indkomst
- Formue
- Uddannelse
- Socialt netværk
- Boligstandard
- Osv.

> Definition

Social ulighed i sundhed = positiv sammenhæng mellem social placering og sundhed

Indikatorer på social placering:

- Indkomst
- Formue
- Uddannelse
- Socialt netværk
- Boligstandard
- Osv.

Forskelle i
levetilstand

> Problemet

Social ulighed i sundhed som politisk problem

"The Black Report" UK 1980

"Sundhed for alle år 2000" WHO 1984

Grundlag for dansk sundhedspolitik i 1988

Regeringens folkesundhedsprogram 1999

"Sundhed hele livet" 2001

Kommunalreformen – sundhedspolitikker 2007

Forebyggelseskommissionen 2009

National handleplan for forebyggelse 2009

Hvad ved vi om social ulighed i sundhed?

- Sikker viden:

  - Omfattende dokumentation for forekomsten af social ulighed i sundhed

- Mindre sikker viden:

  - Årsagerne til social ulighed i sundhed

- Usikker viden:

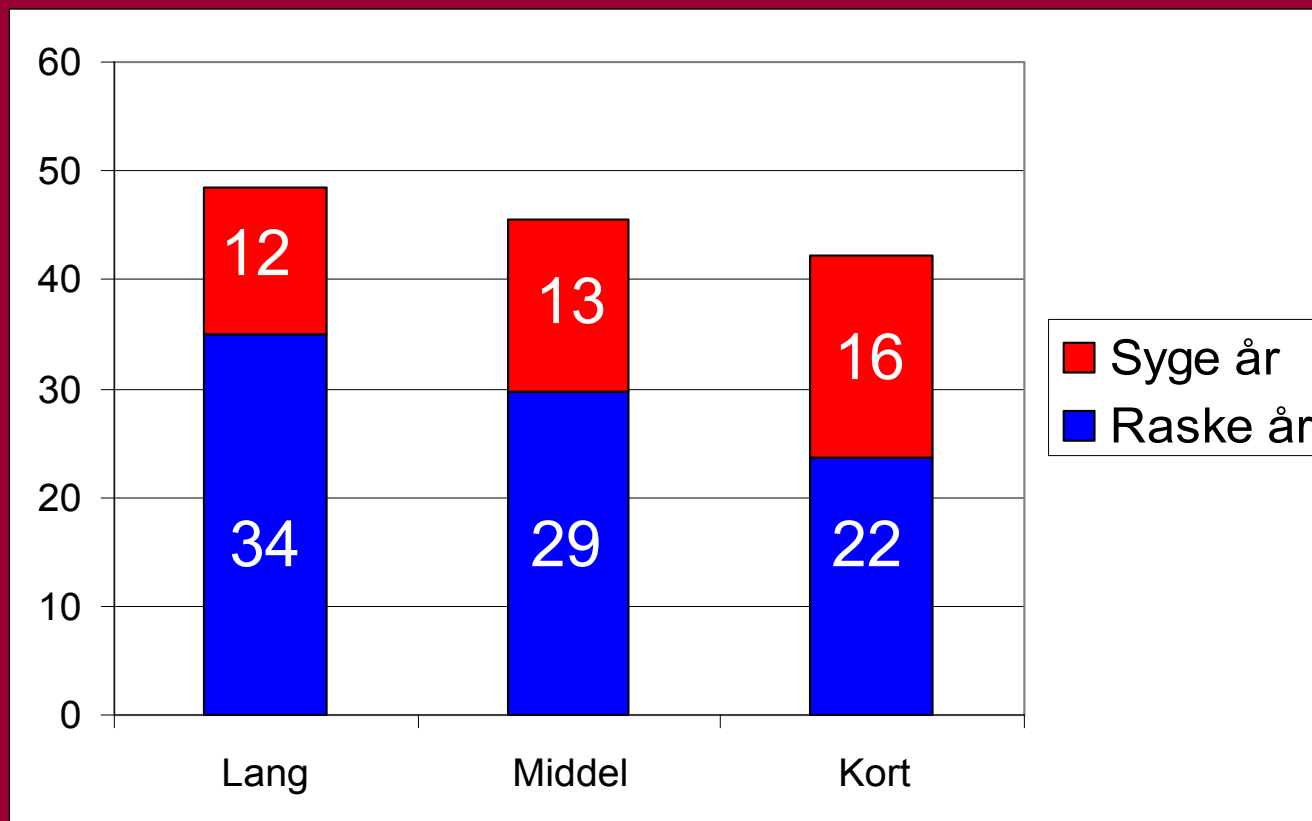
  - Hvad virker?

> Omfang

Eksempler på social ulighed i sundhed i Danmark

Lang uddannelse giver 12 ekstra raske år for en 30-årig københavnner

(Brønnum-Hansen 2005)

Hvordan har du det? Online

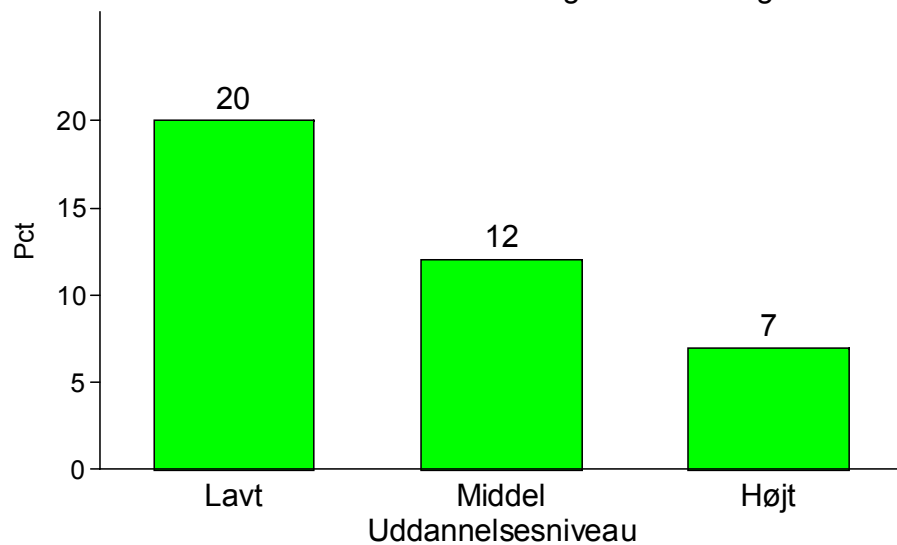
www.folkesundhed-midt.dk

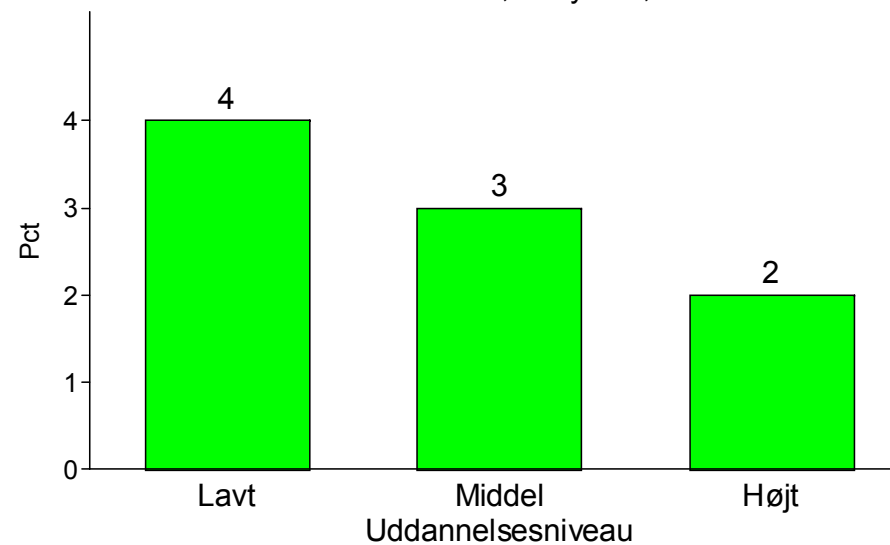
midt
regionmidtjylland

Region Midtjylland
Center for Folkesundhed

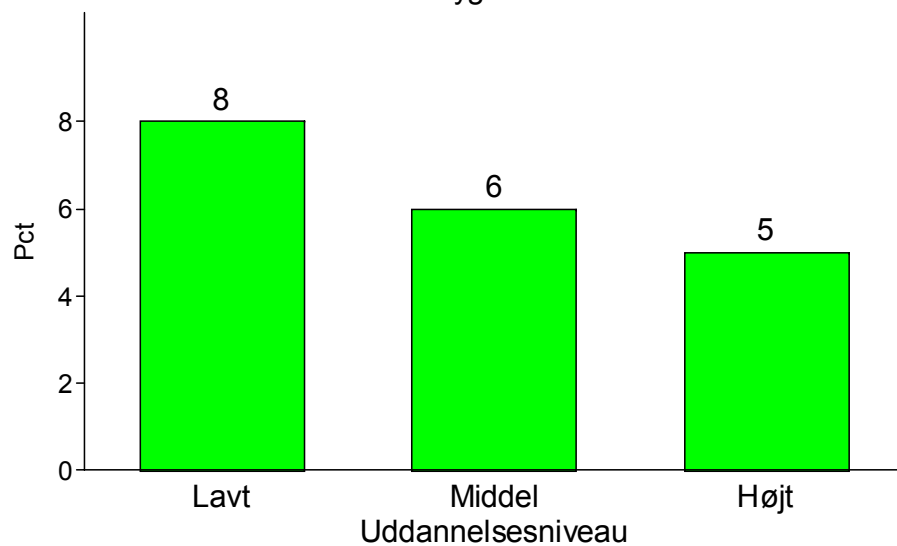
Selvurderet helbred - nogenlunde/dårligt

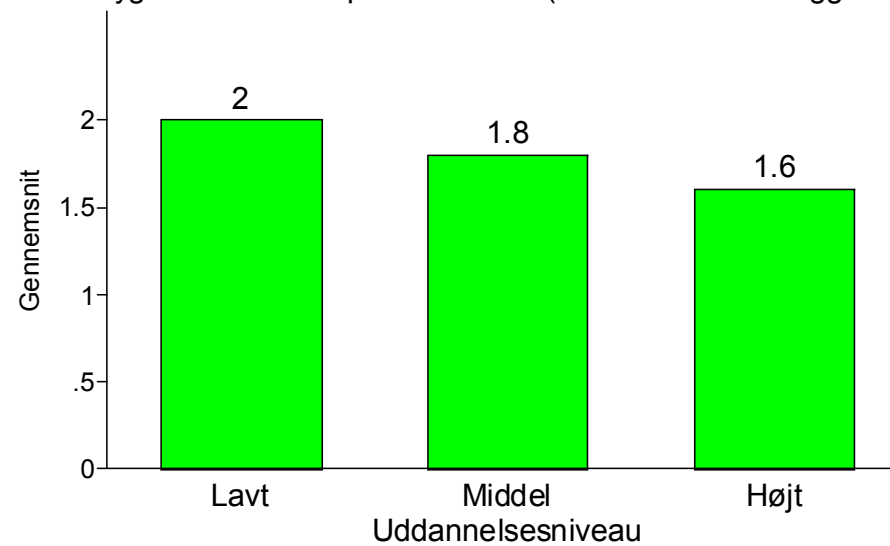
Kronisk bronkitis, emfysem, KOL

Fire kroniske sygdomme eller mere

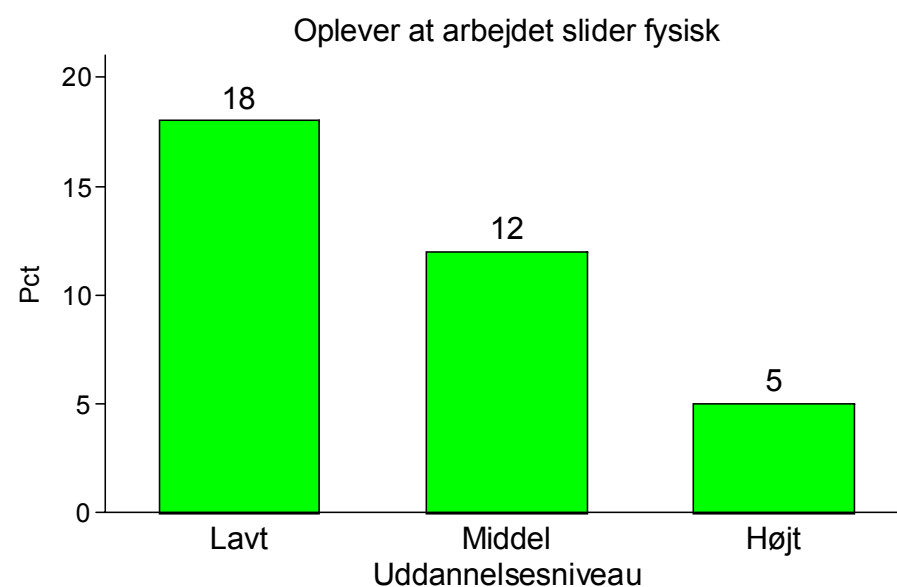
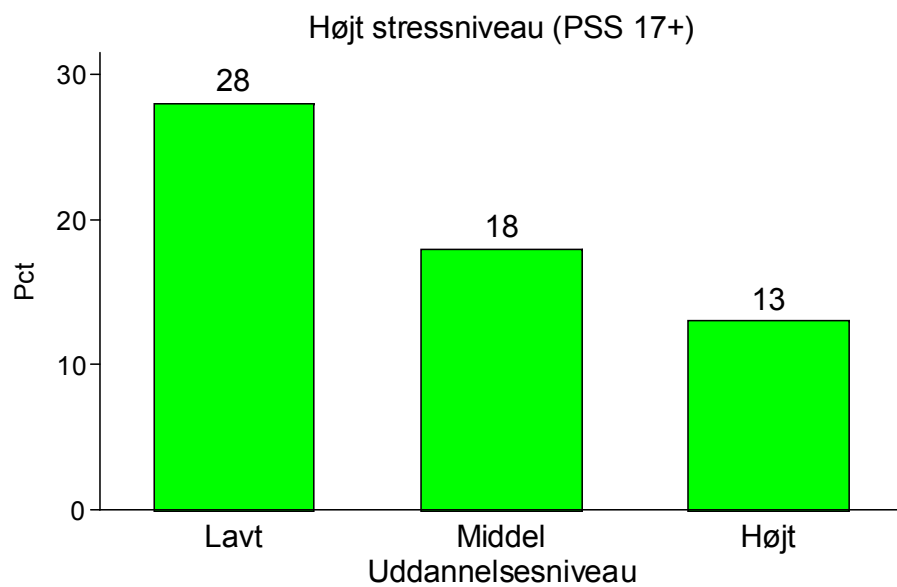
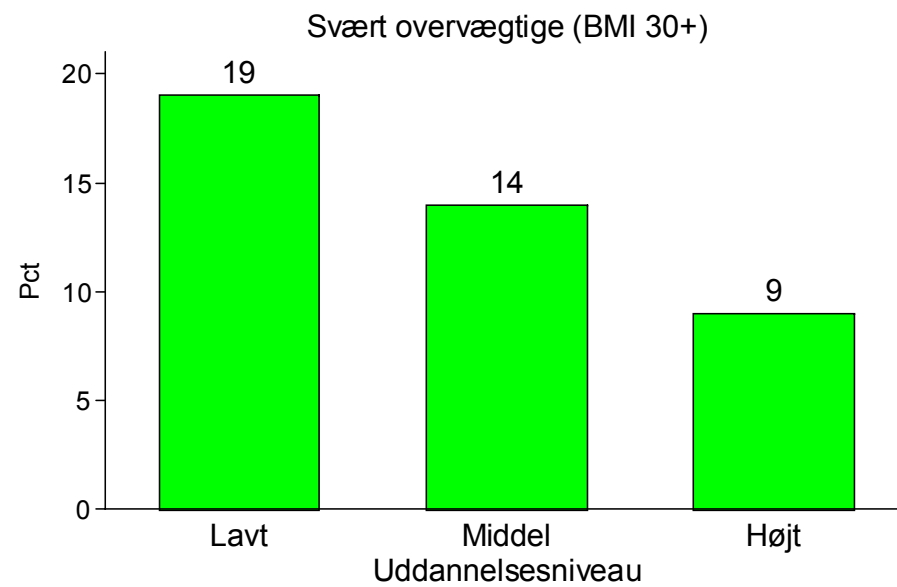
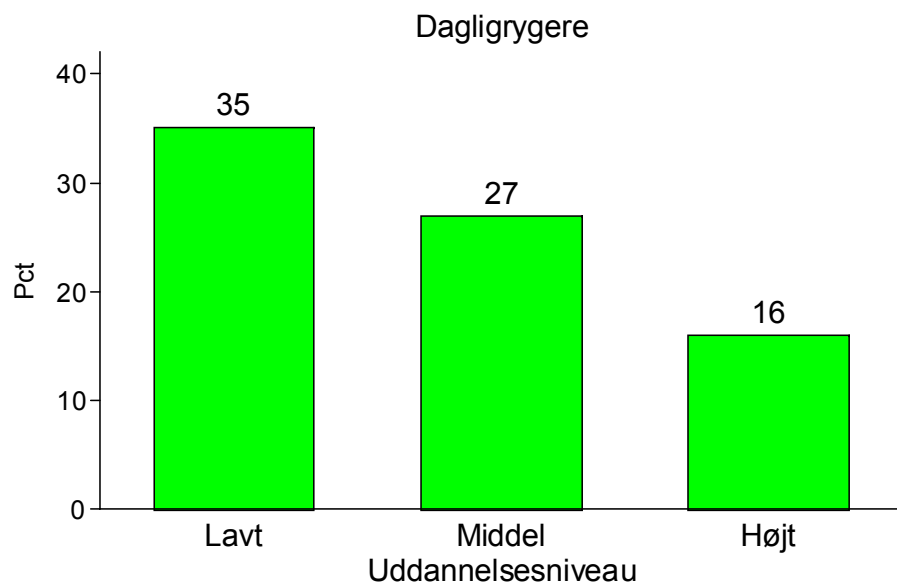

Sygehuskontakter på 12 måneder (ambulante + indlæggelser)

Note: Der er justeret for forskelle i køn og alder

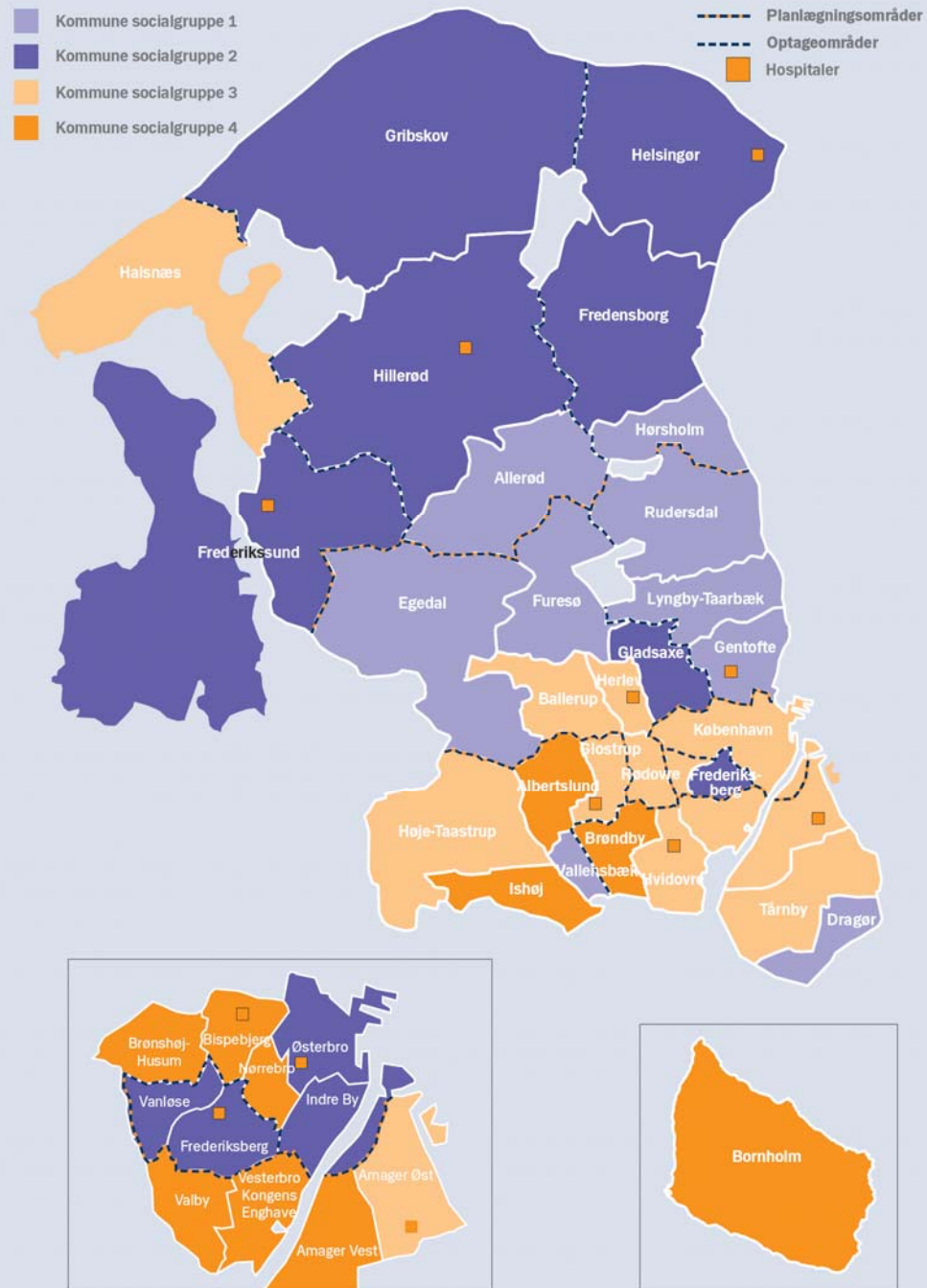
Hvordan har du det? Region Midtjylland 2006

Note: Der er justeret for forskelle i køn og alder

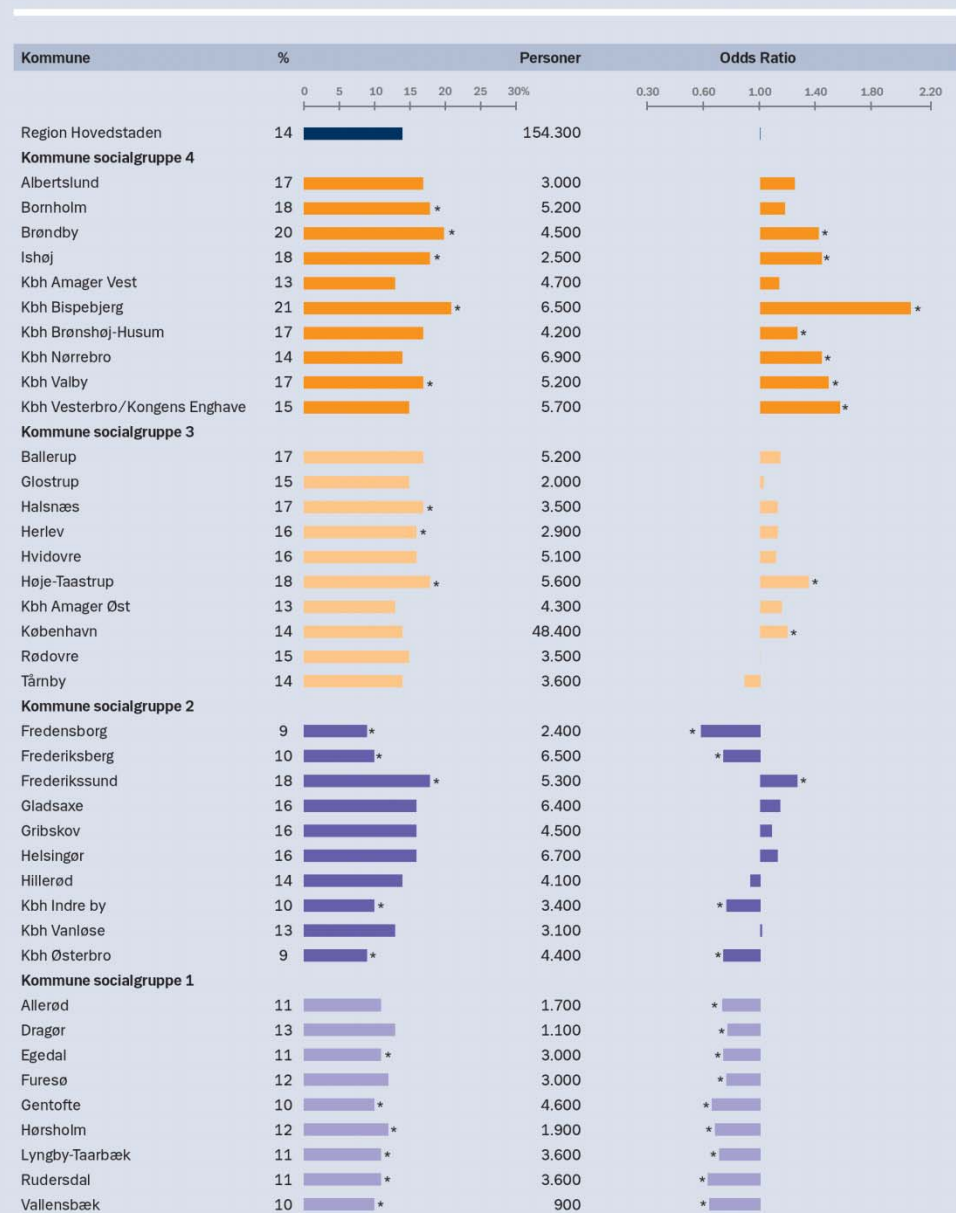
Hvordan har du det? Region Midtjylland 2006

> Omfang

> Omfang

Tabel 5.3. Dårligt eller mindre godt selv vurderet helbred blandt borgerne i kommunerne

* Signifikant forskellig fra regionsgennemsnittet.

> Årsager

Sociale forskelle i levevilkår

- Indkomst
- Formue
- Uddannelse
- Socialt netværk
- Boligstandard
- Etc.

Sociale forskelle i helbredsrisici

- KRAM
- Fys. nedslidning
- Stress
- Miljøpåvirkninger
- Ulykkesrisici

Sociale forskelle i sundhed og sygdom

- Dødelighed
- Selvvurderet helbred
- Langvarig sygdom
- Trivsel

> Årsager

Teorier om forskelle i materielle levevilkår:

Lav social position → flere fysiske belastninger → dårligere helbred

> Årsager

Teorier om forskelle i livsstil og sundhedsadfærd:

Lav social position → usund livsstil → dårligere helbred

> Årsager

Teorier om forskelle i psykosociale belastninger:

Lav social position → flere psykiske belastninger → dårligere helbred

> Årsager

Teorier om helbred og social mobilitet:

Dårligt helbred → ringere chancer for uddannelse og job → lav social position

> Handlemuligheder

Vigtigt når man tilrettelægger indsatser for større social lighed i sundhed

Hvilke virkningsmekanismer ønsker man at anvende?

- Ønsker man at forbedre levevilkårene for dårligt stillede?
- Ønsker man at mindske risikobelastningen hos dårligt stillede?

Vigtigt når man tilrettelægger indsatser for større social lighed i sundhed

Hvilke virkningsmekanismer ønsker man at anvende?

- Ønsker man at reducere de fysiske belastninger?
- Ønsker man at fremme sund livsstil?
- Ønsker man at reducere psykiske belastninger?
- Ønsker man at forhindre, at dårligt helbred fører til yderligere social deroute?

Vigtigt når man tilrettelægger indsatser for større social lighed i sundhed

Hvilke virkningsmekanismer ønsker man at anvende?
Eksempel kontanthjælpsmodtagere

- Indsats for at få flere i arbejde
- Indsats for bedre kostvaner og rygestop
- Indsats for stress-styring, mestring, empowerment

Vigtigt når man tilrettelægger indsatser for større social lighed i sundhed

Hvilke målgrupper ønsker man at nå?

- Førskolebørn - sundhedsplejen, dagpasning
- Skolebørn - skole, foreninger
- Unge - uddannelsessteder, foreninger
- Voksne i arbejde - arbejdspladser
- Voksne uden arbejde - social/beskæftigelsesforvaltning
- Ældre – lokalcentre, ældrepleje

- Alle - boligområder

- Årsager:

Hvorfor er der social ulighed i sundhed?

- Handlemuligheder:

Hvordan kan vi mindske den sociale ulighed i sundhed?

- Etik:

Hvordan undgår vi overgreb og stigmatisering?

- Monitorering:

Hvordan dokumenterer vi indsatsen?

Vigtigt når man tilrettelægger indsatser for større social lighed i sundhed

- Undgå stigmatisering og overgreb
- Inddrag, inddrag, inddrag
- Der er sociale forskelle i normer

Dokumenter indsatsen - aktiviteter der ikke er dokumenteret eksisterer ikke

- Deltagere - antal, sammensætning, fremmøde
- Mål - hvad ville man gerne opnå?
- Aktiviteter - indhold, varighed
- Ændringer - flyttede gruppen sig som ønsket?

Hvordan har du det? 2010

Sammenfatning

- Der er en betydelig social ulighed i sundhed
- Det er et komplekst problem at arbejde med
- Mulighederne for effektive indsatser er bedre end nogensinde før pga kommunalreformen
- Vælg virkningsmekanismer med omhu
- Handl etisk forsvarligt
- Dokumenter
- Monitorer udviklingen i ulighed på kommunalt niveau